

Regeringens proposition

1975/76:116

med förslag om ändrad administration av bidragsförskott, m. m.;

beslutad den 29 januari 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

På grundval av resultatet av överläggningar mellan företrädare för socialdepartementet och Svenska kommunförbundet föreslås i propositionen att administrationen av bidragsförskotten fr. o. m. den 1 oktober 1977 förs över från kommunerna till de allmänna försäkringskassorna och riksförsäkringsverket. Förslagen i propositionen innebär att försäkringskassorna skall besluta i ärenden om bidragsförskott och att riksförsäkringsverket skall ha hand om utbetalningen.

Kostnaderna för administrationen beräknas minska genom den föreslagna ordningen. Genom den nya administrationsformen kan man också få till stånd en samordnad utbetalning av bidragsförskott och barnbidrag och bättre kontrollmöjligheter. I propositionen föreslås samtidigt vissa andra ändringar i bidragsförskottslagen.

1 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1964:143) om bidragsförskott
dels att 25 § skall upphöra att gälla,
dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 20 a §, av nedan angivna
 lydelse,
dels att 2 samt 4–23 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Bidragsförskott utgår icke därest

a) barnet bor tillsammans med den underhållsskyldige; b) det föreligger grundad anledning antaga att den underhållsskyldige i vederbörlig ordning betalar fastställt underhållsbidrag icke understigande vad som skulle utgå i bidragsförskott enligt 4 § första och andra styckena; c) det finnes uppenbart att den underhållsskyldige annorledes sörjt eller sörjer för att barnet erhåller motsvarande underhåll; d) vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt.	d) vårdnadshavaren <i>uppenbarligen</i> utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt.

¹ Senaste lydelse 1973:475.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Bidragsförskott utgör för år räknat fyrtio procent av det i 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring *omförmälda basbeloppet*.

Skall bidragsförskott utgå i förhållande till såväl fader som moder eller är barnet berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 § lagen om allmän försäkring, utgör dock bidragsförskottet trettio procent av *basbeloppet*, i förra fallet i förhållande till varje underhållsskyldig.

Föreligger grundad anledning antaga att fastställt underhållsbidrag betalas i vederbörlig ordning, utgör bidragsförskottet skillnaden mellan förskottsbelopp enligt första eller andra stycket samt underhållsbidragets belopp.

Bidragsförskott utgår ej med högre belopp än underhållsbidraget, därest vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidraget höjt.

Bidragsförskott utgör för år räknat fyrtio procent av det *basbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring har fastställts för månaden före den som bidragsförskottet avser*.

Skall bidragsförskott utgå i förhållande till såväl fader som moder eller är barnet berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 § lagen om allmän försäkring, utgör dock bidragsförskottet trettio procent av *det basbelopp som anges i första stycket*, i förra fallet i förhållande till varje underhållsskyldig.

Bidragsförskott utgår ej med högre belopp än underhållsbidraget, därest vårdnadshavaren *uppenbarligen* utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidraget höjt.

5 §

Fråga om bidragsförskott prövas av barnavårdsnämnden i den kommun där vårdnadshavaren är mantalsskriven eller, om sådan mantalsskrivningsort ej finnes, av barnavårdsnämnden i den kommun där barnet är bosatt.

Frågor om bidragsförskott handhas av riks försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Beslut om bidragsförskott fattas av den allmänna försäkringskassa hos vilken barnets vårdnadshavare är inskriven eller skulle ha varit inskriven om han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Finnes ej försäkringskassa enligt vad i andra stycket sägs fattas beslut om bidragsförskott av den kassa hos vilken

² Senaste lydelse 1973:475.

Nuvarande lydelse

Den som önskar erhålla bidragsförskott eller vill komma i åtnjutande av högre förskott skall göra ansökan därom. Ansökan göres av vårdnadshavaren eller särskilt förordnad förmyndare för barnet. Är barnet omhändertaget för samhällsvård, får nämnden utan ansökan besluta om utbetalning av bidragsförskott.

Ansökan skall innehålla nödiga upplysningar för bedömning av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med förhållandena förtrogna personer. Därest underhållsbidrag fastställts för barnet, skall domstols beslut eller annan handling, som kan ligga till grund för indrivning av bidraget, i huvudskrift eller bestyrkt avskrift fogas vid ansökningen, såframt dessa handlingar ej eljest äro tillgängliga för barnvårdsnämnden.

Föreslagen lydelse

barnet är inskrivet eller skulle ha varit inskrivet om det uppfyllt det nämnda åldersvillkoret.

6 §³

Den som önskar erhålla bidragsförskott eller vill komma i åtnjutande av högre förskott skall göra ansökan därom. Ansökan göres av vårdnadshavaren eller särskilt förordnad förmyndare för barnet. Är barnet omhändertaget för samhällsvård, får ansökan göras även av barnvårdsnämnd.

Ansökan skall innehålla nödiga upplysningar för bedömning av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med förhållandena förtrogna personer. Därest underhållsbidrag fastställts för barnet, skall domstols beslut eller annan handling, som kan ligga till grund för indrivning av bidraget, i huvudskrift eller bestyrkt avskrift fogas vid ansökningen, såframt dessa handlingar ej eljest äro tillgängliga för försäkringskassan.

7 §⁴

Sedan bidragsförskott sökts skall, under förutsättning att den underhållsskyldiges vistelseort är känd el-

Sedan bidragsförskott sökts skall, under förutsättning att den underhållsskyldiges vistelseort är känd el-

³ Senaste lydelse 1973:807.

⁴ Senaste lydelse 1974:143.

Nuvarande lydelse

ler kan utrönas, omedelbart till honom avsändas meddelande om ansökningen med föreläggande att, därest han har något att anföra i anledning av ansökningen, inom viss kort tid muntligen eller skriftligen yttra sig. I meddelandet skall tillika lämnas underrättelse om stadgandena i 2 § b) och c) samt 4 § tredje stycket.

När *barnavårdsnämnden* meddelat beslut i ärendet, skall *beslutet skriftligen delgivas dels sökanden och, om denne är annan än vårdnadshavaren, jämväl vårdnadshavaren, dels den underhållsskyldige*. Har förskott beviljats, skall därvid underrättelse lämnas sökanden och vårdnadshavaren om stadgandena i 12 och 13 §§ samt, i annat fall än som avses i 4 § tredje stycket, den underhållsskyldige om *stadgandet* i 16 §.

Föreslagen lydelse

ler kan utrönas, omedelbart till honom avsändas meddelande om ansökningen med föreläggande att, därest han har något att anföra i anledning av ansökningen, inom viss kort tid muntligen eller skriftligen yttra sig. I meddelandet skall tillika lämnas underrättelse om stadgandena i 2 § a), b) och c) samt 4 § tredje stycket.

När *försäkringskassan* meddelat beslut i ärendet, skall *sökande och vårdnadshavare skriftligen underrättas om beslutet. Beslutet skall skriftligen delgivas den underhållsskyldige. Har ansökan om bidragsförskott ej bifallits eller bifallits endast till viss del, skall beslutet delgivas även sökanden och vårdnadshavaren*. Har förskott beviljats, skall därvid underrättelse lämnas sökanden och vårdnadshavaren om stadgandena i 12 och 13 §§ samt, i annat fall än som avses i 4 § tredje stycket, den underhållsskyldige om *föreskrifterna* i 2 § a), b) och c) samt 16 §.

8 §

Bidragsförskott utgives förskottsvis för månad.

Vid beräkningen av bidragsförskott för månad skall det årliga belopp, från vilket beräkningen utgår, avrundas till *närmast lägre* hela kronotal, som är jämnt delbart med tolv. Är årsbeloppet lägre än sextio kronor, bortfaller bidragsförskottet för den månad beräkningen avser.

I den mån bidragsförskott svarar mot fastställt underhållsbidrag skall från förskott för viss månad avdragas på samma tid belöpande bidragsbelopp, som den underhållsskyldige må hava erlagt innan han erhållit underrättelse enligt 7 § andra stycket.

Vid beräkningen av bidragsförskott för månad skall det årliga belopp, från vilket beräkningen utgår, avrundas till *närmaste* hela kronotal, som är jämnt delbart med tolv. Är årsbeloppet lägre än sextio kronor, bortfaller bidragsförskottet för den månad beräkningen avser.

Nuvarande lydelse

Åtnjuter barn under hel månad på statens bekostnad vård på anstalt eller eljest kost och bostad, må bidragsförskott ej utgå för den månaden; dock må förskott utgå för tid då barnet är inackorderat vid nomadskola.

Föreslagen lydelse

Åtnjuter barn under hel månad på statens bekostnad vård på anstalt eller eljest kost och bostad, må bidragsförskott ej utgå för den månaden; dock må förskott utgå för tid då barnet är inackorderat vid nomadskola. *Bor barnet under hel månad i institution som anges i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller på sjukvårdshuvudmannens bekostnad i enskilt hem enligt nämnda lag, utgår ej heller bidragsförskott för den månaden.*

Har bidragsförskott ej lyfts före utgången av året näst efter det, under vilket förskottet förfallit till betalning, skall förskottet vara förverkat.

9 §⁵

Bidragsförskott utbetalas till vårdnadshavaren. *I fråga om fosterbarn eller barn, som eljest fostras i annat enskilt hem än vårdnadshavarens, skall dock bidragsförskottet utbetalas till den, hos vilken barnet fostras, såframt ej barnavårdsnämnden annorlunda förordnar.*

Finnes någon, till vilken bidragsförskott enligt första stycket skall utbetalas, icke vara skickad att handhava förskottet, må *barnavårdsnämnden* förordna, att förskottet i stället skall utbetalas till lämplig person. *Nämnden må ock, då synnerliga skäl äro därtill, själv omhändertaga bidragsförskottet för att användas för barnets bästa.*

Åtnjuter barn, till vilket bidragsförskott utgår, i annat fall än som avses i 8 § fjärde stycket, under hel månad

Bidragsförskott utbetalas till vårdnadshavaren. *Vistas barnet i annat enskilt hem, får försäkringskassan efter framställning från vårdnadshavaren betala förskottet till den som fostrar barnet.*

Finnes någon, till vilken bidragsförskott enligt första stycket skall utbetalas, icke vara skickad att handhava förskottet, må *försäkringskassan* efter framställning från *barnavårdsnämnd* förordna, att förskottet i stället skall utbetalas till lämplig person. *Om synnerliga skäl föreligga, får förskottet utbetalas till nämnden att användas för barnets bästa.*

Är barnet under hel månad omhändertaget för samhällsvård, utbetalas bidragsförskottet till det kommunala

⁵ Senaste lydelse 1975:152.

Nuvarande lydelse

vård på anstalt eller eljest vård på allmän bekostnad, äger den som driver anstalten eller det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden att, i den mån regeringen så förordnar, uppbära så stor del av bidragsförskott för månaden som svarar mot vårdkostnaden.

Det bidragsförskottsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om förskott må, där barnet under den tid å vilken förskottsbeloppet belöper i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, till den del beloppet motsvarar vad den myndighet som tillhandahållit försörjningen visar sig hava för nämnda tid utgivit för barnets försörjning uppbäras av myndigheten.

Föreslagen lydelse

organ som svarar för vårdkostnaden.

10 §

Bidragsförskott skall, med iakttagande av vad nedan stadgas, utgivas av den barnavårdsnämnd, som enligt 5 § har att pröva fråga om bidragsförskott för barnet.

Erhåller barnavårdsnämnd, som utgiver bidragsförskott, kännedom om att sådan förändring inträffat, att fråga om bidragsförskott för barnet skall prövas av annan barnavårdsnämnd, åligger det den förra barnavårdsnämnden att underrätta den senare och i samband därmed översända till ärendet hörande handlingar. Den förra nämndens skyldighet att utgiva förskott upphör icke förrän från och med andra månaden efter den, under vilken handlingarna översänts.

Bidragsförskott utbetalas genom riks försäkringsverkets försorg. Angående sättet och tiden för utbetalningen meddelas närmare bestämmelser av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

11 §⁶

Det åligger barnavårdsnämnd, som utgiver bidragsförskott, att besluta om

Det åligger försäkringskassan att besluta om indragning av förskottet,

⁶ Senaste lydelse 1973:807.

Nuvarande lydelse

indragning av förskottet, därest förutsättningarna för utgivande av förskott icke längre föreligga; dock erfordras ej sådant beslut såframt bidragsförskott skall upphöra att utgå på den grund att barnet fyllt aderton år eller avlidit. *Nämnden* skall jämväl besluta om nedsättning av bidragsförskott, när bestämmelserna i denna lag föranleda därtill.

Om barnet upphört att vara svensk medborgare eller bosatt i riket, må *nämnden* utan hinder därav besluta, att barnet i fortsättningen skall åtnjuta bidragsförskott, därest det med hänsyn till omständigheterna skulle framstå såsom oskäligt att indraga förskottet.

Beslut om indragning eller nedsättning av bidragsförskott skall skriftligen delgivas vårdnadshavaren, särskilt förordnad förmyndare för barnet och den underhållsskyldige.

Föreslagen lydelse

därest förutsättningarna för utgivande av förskott icke längre föreligga; dock erfordras ej sådant beslut såframt bidragsförskott skall upphöra att utgå på den grund att barnet fyllt aderton år eller avlidit. *Försäkringskassan* skall jämväl besluta om nedsättning av bidragsförskott, när bestämmelserna i denna lag föranleda därtill.

Om barnet upphört att vara svensk medborgare eller bosatt i riket, må *försäkringskassan* utan hinder därav besluta, att barnet i fortsättningen skall åtnjuta bidragsförskott, därest det med hänsyn till omständigheterna skulle framstå såsom oskäligt att indraga förskottet.

Beslut om indragning eller nedsättning av bidragsförskott skall skriftligen delgivas vårdnadshavaren, särskilt förordnad förmyndare för barnet och *den som eljest uppbär bidragsförskottet samt den underhållsskyldige*.

12 §⁷

Vårdnadshavaren och särskilt förordnad förmyndare för barnet äro skyldiga att ofördröjligen till *den barnavårdsnämnd, som utger bidragsförskottet*, anmäla

a) om barnet avlidit;

b) om barnet eller, i fall som avses i 1 § andra stycket, vårdnadshavaren upphört att vara svensk medborgare eller bosatt i riket;

c) om barnet adopterats;

d) om barnet flyttat samman med

Vårdnadshavaren, särskilt förordnad förmyndare och *den som eljest uppbär bidragsförskott* för barnet äro skyldiga att ofördröjligen till *försäkringskassan* anmäla *sådan omständighet som kan påverka rätten till och storleken av bidragsförskottet*.

⁷ Senaste lydelse 1973:807.

Nuvarande lydelse

den underhållsskyldige;

e) om barnet erhållit barnpension enligt 8 kap. 5 § lagen om allmän försäkring;

f) om vårdnadshavarens mantals-skrivningsort ändrats eller barnet blivit bosatt i annan kommun;

g) om barnet intagits på anstalt;

h) om underhållsbidrag fastställts för barnet eller fastställt underhållsbidrag ändrats; samt

i) om den underhållsskyldige betalat på förskottet belöpande underhållsbidrag till vårdnadshavaren eller med dennes vetskap till annan än barnavårdsnämnden.

Föreslagen lydelse

13 §

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom åliggande anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att bidragsförskott utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit bidragsförskott och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej länsstyrelsen finner anledning att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, må vid senare utbetalning till honom i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom åliggande anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att bidragsförskott utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit bidragsförskott och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej försäkringskassan finner anledning att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

14 §

Fordran å bidragsförskott, som inestår hos barnavårdsnämnd, må ej tagas i mät för gäld. Rätt till bidrags-

Fordran å bidragsförskott må ej tagas i mät för gäld. Rätt till bidragsförskott må ej överlätas, innan för-

Nuvarande lydelse

förskott må ej överlåtas, innan förskottet är tillgängligt för lyftning.

Föreslagen lydelse

skottet är tillgängligt för lyftning.

15 §

I den mån bidragsförskott svarar mot fastställt underhållsbidrag inträder den *barnavårdsnämnd, som utgivit förskottet, på vederbörande kommuns vägnar* i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige.

I den mån bidragsförskott svarar mot fastställt underhållsbidrag inträder den *försäkringskassa hos vilken den underhållsskyldige är inskriven eller skulle ha varit inskriven om han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring* i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige. *Är den underhållsskyldige ej inskriven och skulle han ej heller under angiven förutsättning ha varit inskriven hos allmän försäkringskassa, inträder Stockholms läns allmänna försäkringskassa i barnets rätt.*

16 §⁸

Sedan den underhållsskyldige erhållit underrättelse enligt 7 § andra stycket, skall han, så länge bidragsförskott utgår, till *den barnavårdsnämnd, som utgiver förskottet*, erlægga fastställt underhållsbidrag, som belöper å förskottet, allteftersom underhållsbidraget förfaller till betalning. Gentemot *barnavårdsnämnden* må icke åberopas betalning av underhållsbidrag, som erlagts annorledes än nu sagts.

Sedan den underhållsskyldige erhållit underrättelse enligt 7 § andra stycket, skall han, så länge bidragsförskott utgår, till *försäkringskassa som avses i 15 §* erlægga fastställt underhållsbidrag, som belöper å förskottet, allteftersom underhållsbidraget förfaller till betalning. Gentemot *kassan* må icke åberopas betalning av underhållsbidrag, som erlagts annorledes än nu sagts.

17 §⁹

Det ankommer på *barnavårdsnämnden* att, där ej den underhålls-

Det ankommer på *försäkringskassa som avses i 15 §* att, där ej den

⁸ Senaste lydelse 1973:451.

⁹ Senaste lydelse 1974:143.

Nuvarande lydelse

skyldige efter förmåga fullgör den honom enligt 16 § åvilande betalningsskyldigheten, utan dröjsmål vidtagna erforderliga åtgärder för fordringens indrivande.

Barnavårdsnämnden bör bereda den, som äger föra talan för barnet, tillfälle att i samband med återkrävande av bidragsförskott utkräva den del av oguldna underhållsbidrag, som må överskjuta bidragsförskottets belopp.

Föreslagen lydelse

underhållsskyldige efter förmåga fullgör den honom enligt 16 § åvilande betalningsskyldigheten, utan dröjsmål vidtagna erforderliga åtgärder för fordringens indrivande.

Försäkringskassan bör bereda den, som äger föra talan för barnet, tillfälle att i samband med återkrävande av bidragsförskott utkräva den del av oguldna underhållsbidrag, som må överskjuta bidragsförskottets belopp.

18 §¹⁰

Länsstyrelsen äger på framställning av barnavårdsnämnden eller den underhållsskyldige besluta att återkrav gentemot den underhållsskyldige för det allmännas räkning skall eftergivas. Eftergift får meddelas om det är skäligt med hänsyn till att den underhållsskyldige varit sjuk, arbetslös, omhändertagen för vård eller haft stor försörjningsbörda. Eftergift får också meddelas om det av annan anledning framstår som skäligt.

Försäkringskassa som avses i 15 § får besluta att återkrav gentemot den underhållsskyldige för det allmännas räkning skall eftergivas. Eftergift får meddelas om det är skäligt med hänsyn till att den underhållsskyldige varit sjuk, arbetslös, omhändertagen för vård eller haft stor försörjningsbörda. Eftergift får också meddelas om det av annan anledning framstår som skäligt.

19 §

Barnavårdsnämnden äger erhålla polismyndighetens biträde för efterforskande av underhållsskyldig, *hos vilken nämnden har fordran på grund av* utgivet bidragsförskott, ävensom för verkställande av utredning rörande den underhållsskyldiges förmåga att återgälda förskottet.

Allmän försäkringskassa äger erhålla polismyndighetens biträde för efterforskande av underhållsskyldig, *som häftar i skuld för* utgivet bidragsförskott, ävensom för verkställande av utredning rörande den underhållsskyldiges förmåga att återgälda förskottet.

Vad i 95 och 96 §§ barnavårdslagen är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande ärenden om bidragsförskott.

¹⁰ Senaste lydelse 1974:143.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹¹

Utgift för bidragsförskott bestri-
des, i den mån ersättning ej kunnat
uttagas av den underhållsskyldige,
till tre fjärdedelar av statsverket och
till en fjärdedel av den kommun,
vars barnavårdsnämnd utgivit förskot-
tet.

*Gottgörelse av statsverket för utgiv-
na bidragsförskott beviljas och utbeta-
las av länsstyrelsen på ansökan av bar-
navårdsnämnden. Sådan ansökan,
avseende bidragsförskott för visst ka-
lenderår, skall göras före utgången av
juni månad påföljande år. När skäl
äro därtill, må dock ansökan upptagas
till prövning, ändå att den göres se-
nare. Finner länsstyrelsen så ej böra
ske, skall frågan härom underställas
regeringen.*

*Har barnavårdsnämnd utgivit bi-
dragsförskott i strid mot bestämmel-
sorna i denna lag eller icke fullgjort
vad skäligen får anses hava ålegat
nämnden för indrivning av underhålls-
bidraget, äger länsstyrelsen besluta,
att gottgörelse från statsverket ej skall
utgå eller att redan uppburet belopp
skall återbetalas.*

Utgift för bidragsförskott bestri-
des, i den mån ersättning ej kunnat
uttagas av den underhållsskyldige,
till tre fjärdedelar av statsverket och
till en fjärdedel av den kommun, *där
vårdnadshavaren är mantalsskriven
eller, om han ej är mantalsskriven i
någon kommun, den kommun där
barnet är bosatt.*

*Kommunen skall därutöver ersätta
statsverket för kostnader för handha-
vandet av bidragsförskottsverksamhe-
ten med belopp motsvarande fem pro-
cent av summan av kostnaderna för de
bidragsförskott, som hänföras till kom-
munen.*

20 a §

*Riksförsäkringsverket beräknar var-
je kommuns kostnad för bidragsför-
skott. Länsstyrelsen ombesörjer upp-
börd av belopp som kommun skall er-
lägga.*

Belopp som kommun skall erlägga

¹¹ Senaste lydelse 1975:152.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

för visst år avräknas mot det förskott på kommunalskatt, som kommunen under året äger uppbära enligt 72 § kommunallagen (1953:753) eller, i fråga om Stockholms kommun, enligt 76 § kommunallagen för Stockholm (1957:50), med en sjättedel vid varje utbetalningstillfälle. Avräkning sker med belopp som riksförsäkringsverket bestämmer på grund av en preliminär beräkning. Om belopp som avräknats icke motsvarar en sjättedel av statsverkets fördran hos kommunen, skall härav betingad jämkning ske av det belopp som avräknas följande år.

Riksförsäkringsverket lämnar riksrevisionsverket, länsstyrelserna och kommunerna uppgift om belopp som skola avräknas.

21 §

Har barnvårdsnämnden, efter det nämnden sökt gottgörelse av statsverket för visst bidragsförskott, av underhållsskyldig uppburit ersättning för förskottet, åligger det nämnden att i samband med den ansökan om gottgörelse för utgivna bidragsförskott, som näst därefter göres, till statsverket redovisa tre fjärdedelar av den uppburna ersättningen, dock högst vad nämnden uppburit i gottgörelse av statsverket för bidragsförskottet.

Vad som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring är föreskrivet om riksförsäkringsverkets tillsyn över de allmänna försäkringskassorna äger motsvarande tillämpning i fråga om kassornas befattning med bidragsförskott.

22 §¹²

Talan mot beslut av barnvårdsnämnd i ärende enligt denna lag föres genom besvär hos länsstyrelsen.

Mot länsstyrelsens beslut i fråga om

Talan mot beslut av allmän försäkringskassa i ärende angående bidragsförskott föres hos riksförsäkringsverket genom besvär. Riksförsäkringsverket

¹² Senaste lydelse 1975:152.

Nuvarande lydelse

gottgörelse av statsverket till kommun för utgivna bidragsförskott föres talan hos regeringen genom besvär.

Talan mot annat beslut av länsstyrelse i ärende enligt denna lag föres hos kammarrätten genom besvär.

Föreslagen lydelse

får även utan att talan föres taga upp sådant ärende till prövning. Mot riksförsäkringsverkets beslut föres talan hos kammarrätten genom besvär.

Beslut av allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket eller kammarrätten länder till omedelbar efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

23 §

Varje länsstyrelse skall inom sitt län noga följa barnavårdsnämndernas verksamhet enligt denna lag samt tillse, att verksamheten ordnas och handhaves ändamålsenligt.

Socialstyrelsen har att följa barnavårdsnämndernas verksamhet enligt denna lag samt att genom råd och anvisningar verka för att den ordnas och utvecklas ändamålsenligt.

Besvär över allmän försäkringskassas beslut skall tillställas den kassa som meddelat beslutet.

Den omständigheten att besvärshandlingen tillställts riksförsäkringsverket utgör ej hinder för att besvären tagas upp till prövning, om handlingen kommit in före besvärstidens utgång.

25 §¹³

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av socialstyrelsen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1977 och tillämpas första gången i fråga om bidragsförskott avseende oktober månad 1977.

2. I fall där vid lagens ikraftträdande barnavårdsnämnd utbetalar bidragsförskott fortsätter allmän försäkringskassa utan ny ansökan att utbetala förskottet avseende tiden från och med oktober månad 1977.

3. I fråga om ansökan om bidragsförskott som inges till försäkringskassa efter ikraftträdandet tillämpas de nya bestämmelserna även avseende bidragsförskott för tid före den 1 oktober 1977.

4. Försäkringskassa som avses i 15 § äger rätt att vidtaga åtgärder för indrivning av barnavårdsnämnds fordran hos underhållsskyldig samt att fatta beslut enligt 18 § då nämndens fordran redovisats till kassan.

5. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om gottgörelse av stats-

¹³Senaste lydelse 1975:152.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

verket för bidragsförskott som avser tid före den 1 oktober 1977.

6. Avräkning enligt 20 a § andra stycket sker första gången i september 1977.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrives att 17 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

4 §¹

Har pensionsberättigad i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, må den myndighet som tillhandahållit försörjningen uppbära sådan del av det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om pension som motsvarar vad myndigheten visar sig ha utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning för den tid som pensionsbeloppet avser.

Från det belopp som först förfaller till betalning efter beslut om barnpension enligt 8 kap. 5 § skall avdragas vad som enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott utbetalats i bidragsförskott för den tid som pensionsbeloppet avser utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av bidragsförskottet.

Har pensionsberättigad uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd, skall det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om ålderspension eller förtidspension minskas med den del av arbetslöshetsstödet, som visas ha utgivits för tid som pensionsbeloppet avser, utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av stödet. Vad nu sagts skall, när kontant arbetsmarknadsstöd utgått, gälla även efter beslut om änkepension.

Har delpension enligt lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring utgått till någon som beviljas ålderspension eller förtidspension enligt denna lag, skall det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslutet minskas med delpensionsbelopp som avser samma tid som ålders- eller förtidspensionen.

Vad i denna paragraf föreskrives skall äga motsvarande tillämpning vid beslut om ökning av pension eller upphävande av förordnande som avses i 16 kap. 3 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1977.

¹ Senaste lydelse 1975:379.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-01-29

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Aspling

Proposition med förslag om ändrad administration av bidragsförskott, m. m.

1 Inledning

Familjepolitiska kommittén föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1972:34) Familjestöd bl. a. att administrationen av bidragsförskotten skulle föras över från kommunerna till de allmänna försäkringskassorna. Kungl. Maj:t uppdrog därefter den 30 november 1973 åt riks försäkringsverket och statskontoret att – i anslutning till utredningsarbetet angående administrationen inom den allmänna försäkringen (RAFA-utredningen) – närmare utreda de tekniska förutsättningarna m. m. för att föra över administrationen av bidragsförskotten till riks försäkringsverket och försäkringskassorna. Utredningen skulle ske i samråd med socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet.

Riks försäkringsverket och statskontoret överlämnade i juni 1974 en rapport som RAFA-utredningen hade utarbetat. Rapporten innehåller förslag till hur administrationen av bidragsförskotten kan föras över från kommunerna till försäkringskassorna och riks försäkringsverket. Efter remiss har yttranden över förslaget avgivits av datainspektionen, socialstyrelsen, postverket, riksrevisionsverket, riksskatteverket, hemvistsakkunniga, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands samt Norrbottens län, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Försäkringskasseförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) samt kommunstyrelserna i Stockholm, Haninge, Finspång, Värnamo, Kalmar, Malmö, Helsingborg, Göteborg, Borås, Karlskoga,

Borlänge, Sundsvall och Umeå. Några remissinstanser har bifogat yttranden som de inhämtat. Försäkringskassaförbundet har bifogat yttranden från 19 allmänna försäkringskassor.

Genom beslut den 30 december 1974 har RAFA-utredningens förslag i fråga om finansieringsform för bidragsförskotten överlämnats till kommunalekonomiska utredningen (Fi 1971:08).

Vidare har den 10 september 1975 träffats en överenskommelse mellan företrädare för socialdepartementet och Svenska kommunförbundet om förutsättningarna för en överföring av administrationen av bidragsförskotten från kommunerna till riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Överenskommelsen, som förutsätter ändringar i bl. a. gällande lag (1964:143) om bidragsförskott bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

2 Gällande bestämmelser

De grundläggande bestämmelserna om bidragsförskott finns i lagen (1964:143) om bidragsförskott (ändrad senast 1975:152). Närmare föreskrifter finns i kungörelsen (1964:144) med vissa bestämmelser angående tillämpningen av lagen om bidragsförskott.

Om endast en av föräldrarna eller ingen av dem har vårdnaden om barnet kan bidragsförskott utgå i förhållande till förälder som inte har vårdnaden (1 § första stycket). Fr. o. m. den 1 januari 1976 utgår bidragsförskott också för barn med utländskt medborgarskap om barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistats i Sverige (1 § andra stycket). Medborgare i annat nordiskt land är genom den nordiska trygghetskonventionen jämställd med svensk medborgare.

Bidragsförskott utgår under förutsättning att barnet inte bor tillsammans med den underhållsskyldige och att denne inte betalar underhållsbidrag som uppgår till minst samma belopp som bidragsförskottet eller på annat sätt sörjer för att barnet får motsvarande underhåll. En annan förutsättning för bidragsförskott är att vårdnadshavaren inte utan giltigt skäl underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt (2 §).

I regel utgår bidragsförskottet med 40 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Om barnet samtidigt är berättigat till barnpension från folkpensioneringen är bidragsförskottet dock 30 % av basbeloppet och om förskott utgår i förhållande till båda föräldrarna utgår det med 30 % av basbeloppet i förhållande till var och en av föräldrarna. Bidragsförskott kan också utgå som s. k. utfyllnadsbidrag, dvs. med skillnaden mellan vad som kan utgå i bidragsförskott och underhållsbidragets belopp. Bidragsförskott utgår inte med högre belopp än underhållsbidraget om vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidraget höjt (4 §).

Handläggningen av bidragsförskottsärenden ankommer på kommunernas barnavårdsnämnder (5 §). I de flesta kommunerna har barnavårdsnämndernas uppgifter dock övertagits av sociala centralnämnder enligt lagen (1970:296) om social centralnämnd m. m.

Ansökan om bidragsförskott görs hos barnavårdsnämnden i den kommun där barnets vårdnadshavare är mantalsskriven, eller, om sådan mantalsskrivningsort inte finns, hos nämnden i den kommun där barnet är bosatt. Bidragsförskott utbetalas av den barnavårdsnämnd som prövar frågan om bidragsförskott.

Bidragsförskott utbetalas till vårdnadshavaren eller, om barnet fostras i annat enskilt hem än vårdnadshavarens, till den hos vilken barnet fostras. I vissa fall kan social centralnämnd förordna annan lämplig person att ta hand om bidragsförskottet eller – om synnerliga skäl finns – själv ta hand om detta för att användas för barnets bästa (9 § första och andra stycket).

Bidragsförskott utgår med visst undantag inte för barn som under hel månad på statens bekostnad får vård på anstalt eller eljest kost och bostad (8 § fjärde stycket). Får barn i annat fall vård på anstalt eller eljest vård på allmän bekostnad, har den som driver anstalten eller det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden rätt att, i den mån regeringen så förordnar, erhålla så stor del av bidragsförskottet för månaden som svarar mot vårdkostnaden (9 § tredje stycket).

Det bidragsförskott som först förfaller till betalning efter beslut om förskott får betalas till myndighet som under den tid förskottet avser till väsentlig del svarat för barnets försörjning (9 § fjärde stycket).

Om nämnden finner att någon obehörigen eller med för högt belopp uppburit bidragsförskott och skäligen bort inse detta skall nämnden fatta beslut om återbetalning. Eftergift av återbetalningsskyldigheten kan medges av länsstyrelsen. Belopp som någon ålagts att återbetala kan kvittningsvis dras av vid senare utbetalning av bidragsförskott (13 §).

Barnavårdsnämnd som utgett bidragsförskott inträder på kommunens vägnar i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige, i den mån bidragsförskottet svarar mot fastställt underhållsbidrag (15 §).

Den underhållsskyldige skall så länge bidragsförskott utgår, till den barnavårdsnämnd som utger förskottet betala det underhållsbidrag, som belöper på förskottet, allteftersom underhållsbidraget förfaller till betalning (16 §). Om den underhållsskyldige inte efter förmåga fullgör sin betalningsskyldighet, skall nämnden söka driva in fordringen. Samtidigt bör den som har rätt att föra talan för barnet beredas tillfälle att kräva den del av obetalda underhållsbidrag som eventuellt överstiger bidragsförskottets belopp (17 §).

Länsstyrelsen kan i vissa fall besluta att återkrav skall efterges, nämligen om det är skäligt med hänsyn till att den underhållsskyldige har varit sjuk, arbetslös, omhändertagen för vård eller har haft stor försörjningsbörda eller av annan skälig anledning (18 §).

Mot barnavårdsnämnds beslut i bidragsförskottsärenden kan talan föras

hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos kammarrätten (22 §). I enlighet med lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar är regeringsrätten högsta instans.

Varje länsstyrelse skall inom sitt län ha tillsyn över barnavårdsnämndernas handläggning av bidragsförskottsärenden. Socialstyrelsen skall följa verksamheten och genom råd och anvisningar verka för att den ordnas och utvecklas ändamålsenligt (23 §).

Kostnaderna för bidragsförskotten skall, i den mån ersättning inte kunnat tas ut av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar betalas av staten och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd utgivit förskottet. Statsbidraget betalas ut av länsstyrelsen (20 §).

3 RAFA-utredningens förslag

Utredningen konstaterar att kommunerna har mycket olika rutiner för handläggningen av bidragsförskotten. Den bristande enhetligheten medför komplikationer särskilt vid överflyttning av ett bidragsförskottsärende från en kommun till en annan. Vidare sker handläggningen hos kommunerna till största delen manuellt och med användning av ett flertal olika register, vilket medför att arbetet blir relativt tidsödande. Om de allmänna försäkringskassorna och riksförsäkringsverket övertar bidragsförskottsverksamheten kan man enligt utredningen uppnå en enhetligare och rationellare administration. Utredningen pekar på möjligheten till samordning med de ADB-system som under senare år har byggts upp inom den allmänna försäkringen.

Utredningen konstaterar att i samband med utvecklingen av ADB-systemen inom socialförsäkringen har under de senaste åren till riksförsäkringsverket och försäkringskassorna överförts utbetalning av ett flertal andra bidragsformer. Bl. a. har de allmänna barnbidragen övertagits från kommunerna fr. o. m. den 1 januari 1974. ADB-systemet för barnbidragen har utformats för att underlätta integrering av andra familjestödsformer, bl. a. bidragsförskotten.

Utredningen framhåller att det finns en allmän försäkringskassa i varje landstingskommun. Varje kassa har ett centralkontor och ett flertal lokalkontor. Sammanlagt finns omkring 500 kontor, vilket innebär minst ett kontor i varje kommun.

Vid överföring av administrationen av bidragsförskotten till försäkringskassorna bör denna enligt utredningen utformas på motsvarande sätt som för barnbidragen och socialförsäkringsförmånerna. Det bör således i regel ankomma på den försäkringskassa hos vilken vårdnadshavaren är inskriven att besluta om bidragsförskott. Handläggningen bör ske på lokalkontoren. Kravverksamheten mot den underhållsskyldige bör däremot ankomma på centralkontoret hos den försäkringskassa där den underhållsskyldige är in-

skrivnen. Härigenom kan samordning ske av kravåtgärder i de fall den underhållsskyldige har flera barn med olika mödrar. Detta underlättar handläggningen och medför enhetlighet vid bedömningen av vilka åtgärder som skall vidtas. Om den underhållsskyldige inte är inskriven i någon försäkringskassa, vilket t. ex. är fallet om förälder är bosatt utomlands, bör kravverksamheten handhas av Stockholms läns allmänna försäkringskassa.

Utredningen förordar att riksförsäkringsverket – på samma sätt som be-
träffande socialförsäkringen och de allmänna barnbidragen – skall vara tillsynsmyndighet och besvärsinstans samt genom ADB-anläggningen i Sundsvall svara för utbetalning av bidragsförskotten.

Riksförsäkringsverkets beslut i bidragsförskottsärenden skall kunna överklagas hos kammarrätt.

För att uppnå en rationellare administration i fråga om utbetalning av bidragsförskotten föreslår utredningen en samordning med barnbidragen. För närvarande utbetalas bidragsförskotten i regel förskottsvis den sista i varje månad, medan barnbidragen normalt utbetalas den 20 i månaderna januari, april, juli och oktober. Samordningen skulle innebära att bidragsförskotten utbetalas förskottsvis den 20 i varje månad och samtidigt med barnbidragen vid de kvartalsvisa utbetalningarna av dessa. Härigenom minskas kostnaderna för utskrift av blanketter och posthantering m. m. med drygt 1 milj. kr. per år.

Bidragsförskotten beräknas nu på det basbelopp som gäller för den månad förskottet avser, dvs. månaden efter utbetalningsmånaden. Om utbetalningen av bidragsförskotten skall kunna ändras som föreslagits måste förskottsbeloppet beräknas på det basbelopp som gäller för utbetalningsmånaden, dvs. månaden före den, som förskottet avser.

Då barnpension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) utgår skall enligt gällande regler bidragsförskottsbeloppet reduceras eller dras in beroende på vem av föräldrarna som avlidit. Eftersom bidragsförskott utbetalas förskottsvis för månad kan det inträffa att barnpension sedermera beviljas för samma månad som bidragsförskott utgått. Något stadgande om att barnpensionsbeloppet i ett sådant fall skall reduceras finns inte för närvarande. Utredningen föreslår att en sådan bestämmelse införs i lagen om allmän försäkring.

För att undvika att socialnämnden/sociala centralnämnden skall behöva förskottera medel i avvaktan på prövning av ansökan om bidragsförskott föreslår utredningen att försäkringskassa – utan kommunikation med den underhållsskyldige – skall kunna fatta preliminärt beslut i avvaktan på ärendets slutliga prövning och med stöd av detta preliminära beslut betala ut bidragsförskott. Samtidigt slopas möjligheten för kommun att av bidragsförskottsmedel få ersättning för utbetald socialhjälp.

Utredningen tar även upp bestämmelsen om moderns skyldighet att medverka för att få faderskap och underhållsbidrag fastställt som förutsättning för bidragsförskott. Utredningen påpekar att ett slopande av kravet på mo-

derns medverkan kan ha vissa negativa konsekvenser. Föräldrabalken ställer ett starkt krav på barnavårdsnämnden att se till att faderskap och underhållsbidrag för utomäktenskapliga barn fastställs. Att i bidragsförskottslagen slopa kravet på medverkan till fastställande av faderskapet skulle kunna uppfattas som en motsägelse i förhållande till föräldrabalken. Barnavårdsnämnden skulle kunna få svårare att fastställa faderskap och underhållsbidrag. Modern till barn beträffande vilket faderskap inte fastställts skulle dessutom få möjlighet till bidragsförskott samtidigt som hon kan ha bidrag från barnets fader. Utredningen föreslår därför att regeln behålls i sin nuvarande utformning men att tillämpningen av bestämmelsen mjukas upp. Eftersom barnavårdsnämnd har ansvaret för att faderskap fastställs anser utredningen att det bör ankomma på barnavårdsnämnden att pröva om moderns vägran att medverka till att få faderskapet fastställt saknat giltiga skäl. Nämnden bör därefter underrätta försäkringskassan om sin bedömning.

Utredningen påpekar att aviseringsskyldigheten till försäkringskassa för barnavårdsnämnder, anstalter m. fl. om vårdnadsförhållanden måste utsträckas till att omfatta barn t. o. m. 18 års ålder i samband med att bidragsförskottsverksamheten förs över till kassorna.

Utredningen tar också upp frågan om omsorgsstyrelsens rätt att uppbära bidragsförskott då barnet på allmän bekostnad vårdas enligt lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda. Utredningen konstaterar att omsorgsstyrelse inte kan kräva föräldrarna på kostnaden för vården. Utredningen föreslår därför att styrelsens rätt att uppbära bidragsförskott upphävs.

Beträffande fosterbarn och andra barn, som fostras i annat hem än vårdnadshavarens, utbetalas bidragsförskottet för närvarande till den hos vilken barnet fostras om inte barnavårdsnämnden förordnar annat. Utredningen föreslår att försäkringskassa på framställning av barnavårdsnämnd får förordna att bidragsförskott för barn, som genom nämndens försorg placeras i enskilt hem, skall betalas ut till den som fostrar barnet. För de barn, som av annan placeras i enskilt hem, föreslås sådant förordnande kunna meddelas på framställning av den som äger uppbära bidragsförskottet.

Utredningen anser att det i vissa fall kan vara lämpligt att bidragsförskottet betalas ut direkt till barnet. Barnet kan t. ex. bo i egen lägenhet och ha bristfällig kontakt med vårdnadshavaren. Enligt nuvarande bestämmelser kan utbetalning inte ske direkt till barnet. Utredningen föreslår därför att möjlighet härtil inför. Ansökan bör kunna göras av barnavårdsnämnd eller vårdnadshavaren.

Utredningens förslag om ändrad administration innebär att även kravverksamheten skall ankomma på försäkringskassorna. Utredningen framhåller att detta arbete underlättas genom användningen av ett riksomfattande ADB-system.

Bidragsmottagare kan enligt nuvarande bestämmelser bli återbetalningskyldig för obehörigt uppburet bidragsförskott om han skäligen bort inse

att han varit obehörig att erhålla beloppet. Reglering av skulden kan ske genom avräkning på senare utgående bidragsförskott. Utredningen föreslår att försäkringskassorna får möjlighet till avräkning även mot barnbidrag och förmåner enligt lagen om allmän försäkring. Utredningen föreslår att motsvarande möjlighet till kvittning införs även då det gäller återkrav mot den underhållsskyldige.

Överflyttningen av bidragsförskottsverksamheten till försäkringskassorna ger enligt utredningen stora rationaliseringseffekter. Genom att ett för hela landet enhetligt system – som bygger på ADB-teknik – tas i anspråk uppnås en betydligt effektivare handläggning än för närvarande. Utredningen beräknar att det föreslagna systemet kommer att medföra en årlig kostnadsbesparing för administrationen med omkring 20 milj. kr. För kommunernas del beräknas kostnader motsvarande omkring 31 milj. kr. årligen falla bort och för kassorna beräknas personalkostnaderna för bidragsförskotten till omkring 12 milj. kr. För ADB-systemet räknar utredningen med kostnader av omkring 400 000 kr. per år. De angivna beloppen är beräknade i 1974 års löne- och prisläge.

Beträffande de personalmässiga konsekvenserna uppger utredningen att år 1973 i genomsnitt 982 personer inom kommunerna var sysselsatta med bidragsförskotten med en arbetsinsats motsvarande ca 600 årsarbetskrafter. I flertalet fall rörde det sig om deltidstjänster. Den erforderliga personalinsatsen för bidragsförskottsverksamheten efter överflyttning till försäkringskassorna beräknas till ca 230 årsarbetskrafter.

Utredningen framhåller att frågan om omplacering av personalen till andra arbetsuppgifter hos kommunerna eller överflyttning till försäkringskassorna närmare kommer att diskuteras mellan berörda parter. För att skapa enhetlighet över hela landet vid behandlingen av dessa frågor kommer förslag till riktlinjer och rekommendationer att utarbetas av en särskild arbetsgrupp för personalplaneringsfrågor som har knutits till RAFA-utredningen. I arbetsgruppen ingår företrädare för kommunförbundet, försäkringskasseförbundet och personalorganisationerna.

4 Remissyttranden

Förslaget att administrationen av bidragsförskotten skall föras över från kommunerna till riksförsäkringsverket och försäkringskassorna tillstyrks eller lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser.

Riksrevisionsverket, som tillstyrker förslaget, pekar på att den registerinformation som behövs i stor utsträckning redan finns och på att det föreslagna systemet ger möjligheter till ökad enhetlighet och förbättrad service. Den föreslagna systemlösningen anser sig verket i allt väsentligt kunna acceptera. *Försäkringskasseförbundet* anser att reformen medför många administrativa fördelar och tillstyrker att överförandet genomförs på det sätt som förordats

av utredningen. *Datainspektionen* pekar på att inspektionen har meddelat principitillstånd för inrättande av ett bidragsförskottsregister.

Kommunförbundet framhåller att man ser överförandet av verksamheten från barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna som en naturlig åtgärd. Förbundet betonar dock bidragsförskottens starka anknytning till andra uppgifter inom den kommunala socialvården. En samverkan mellan denna och försäkringskassorna behövs. Det är också ytterst angeläget att kassornas personal har goda insikter i hur kommunal socialvård fungerar. Förbundet framhåller att kommunernas handläggning av bidragsförskottsärenden i hög grad präglas av sociala hänsyn och ambitioner. Det är enligt förbundet viktigt att den helhetssyn som numera är naturlig för sociala insatser kommer att bestå även när försäkringskassorna övertar bidragsförskottsverksamheten. Förbundet tillägger att lokala samrådsorgan med representanter från försäkringskassa och socialvård – som för närvarande finns på vissa håll – kan behöva inrättas i samtliga kommuner.

Liknande synpunkter om vikten av nära samarbete mellan försäkringskassorna och den kommunala socialvården anförs av ett flertal remissinstanser. *Länsstyrelserna i Blekinge, Göteborgs och Bohus* samt *Örebro* och *Jämtlands län* anser att det är viktigt att försäkringskassornas personal ges sådan utbildning att de på ett smidigt sätt kan styra över de hjälpsökande till rätt instans inom den kommunala socialvården. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* påpekar dessutom fördelarna med lokalsamverkan mellan försäkringskassor och socialvård i glesbygder.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som är kritisk mot överflyttningen, anser att själva utbetalningen av bidragsförskott kan förenklas genom utnyttjande av ett ADB-system knutet till kommunerna. Om detta inte skulle vara lönsamt föreslår länsstyrelsen att kommunerna alljämt har hand om verksamheten i övrigt.

Postverket har inte någon erinran mot den utbetalningsrutin som föreslås av utredningen. Det förefaller rationellt att samordna utbetalningarna av bidragsförskott med utbetalningarna av barnbidrag och det föreligger inte några svårigheter för postverket att verkställa utbetalningarna vid den föreslagna tidpunkten.

I fråga om förslaget att införa preliminärt beslut om bidragsförskott är remissopinionen delad. Förslaget tillstyrks av *länsstyrelserna i Stockholms och Göteborgs och Bohus län*, *LO*, *Kommunförbundet* samt *Borås*, *Malmö* och *Uddevalla kommuner*. *Kommunförbundet* finner systemet med preliminära beslut värdefullt, eftersom förskottsutbetalningar från socialvården undviks. *Uddevalla kommun* tror dock att socialhjälp ändå kan behöva utgå, varför det inte är helt invändningsfritt att slopa möjligheten för kommunerna till ersättning ur senare beviljat bidragsförskott.

Socialstyrelsen, *länsstyrelsen i Norrbottens län* samt *Stockholms och Karlskoga kommuner* avstyrker förslaget om preliminära beslut. *Socialstyrelsen* anser att bidragsförskottsverksamheten är så komplicerad att antalet felaktiga

beslut och utbetalningar säkerligen skulle bli betydande. Styrelsen håller för sannolikt att det merarbete som blev följden av felaktiga preliminära beslut vida skulle överstiga det arbete som för närvarande förekommer i form av beviljande och utbetalning av socialhjälp som förskott på bidragsförskott. *Stockholms kommun* anser att risken ökar för felaktiga beslut som det kan fordras mycket arbete för att reda ut. Vidare anser kommunen det otillfredsställande att försäkringskassan skall kunna utge bidragsförskott utan att först höra med den underhållsskyldige om denne fullgör sin betalningsskyldighet. Detta skulle kunna upplevas som kränkande för den underhållsskyldige. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anför liknande synpunkter.

Också i fråga om moders skyldighet att medverka till fastställande av faderskap och underhållsbidrag är meningarna delade. *Kommunförbundet* hänvisar till sitt tillstyrkande av familjepolitiska kommitténs tidigare förslag om att bestämmelsen om moderns medverkan skall slopas. Om en lagändring inte kommer till stånd är det enligt förbundet angeläget att normer utvecklas genom tillämpningsanvisningar av socialstyrelsen. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* och *Stockholms kommun* anser att kravet på moderns medverkan bör slopas.

Socialstyrelsen avstår från att yrka att bestämmelsen upphävs med hänsyn bl. a. till att en revision av föräldrabalkens bestämmelser om underhållsbidrag m. m. torde behövas samtidigt.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som är emot ett slopande av bestämmelsen, framhåller att bestämmelsen är det mest effektiva påtryckningsmedlet för att få faderskap fastställda och underhållsbidrag höjda. Också *Malmö* och *Borås kommuner* uttalar sig för ett bibehållande av bestämmelsen.

Utredningens förslag att bidragsförskott som utgår för barn som vårdas enligt omsorgslagen inte bör få uppbäras av huvudmannen för vården tillstyrks av *socialstyrelsen*. Styrelsen föreslår en sådan utformning av bestämmelserna att bidragsförskott inte skall utgå för dessa barn eftersom vårdkostnaderna i dessa fall helt åvilar huvudmannen.

När det gäller barn som är omhändertaget för samhällsvård anser *socialstyrelsen* att bidragsförskott bör få uppbäras av barnavårdsnämnden. Socialstyrelsen avstyrker utredningens förslag att barnavårdsnämnden skall få förordna att bidragsförskott skall utgå till den som fostrar barnet. Enligt styrelsens uppfattning bör således samma regler gälla oavsett vilken form av vård som förekommer.

Beträffande utredningens förslag att bidragsförskottet skall kunna utbetalas direkt till barnet anser socialstyrelsen att möjligheten bör begränsas till att gälla barn som fyllt 16 år.

Kommunförbundet framhåller att det vid kravverksamheten för närvarande tas stor hänsyn till den underhållsskyldiges betalningsförmåga. Förbundet finner det angeläget att detta även blir fallet i fortsättningen, så att den underhållsskyldige inte måste söka socialhjälp för att klara försörjnings-

bördan i övrigt. Liknande synpunkter anförs av *socialstyrelsen* och några *kommuner*.

Remissinstanserna är i allmänhet tveksamma eller negativa till förslaget att felaktigt utbetalt bidragsförskott skall kunna kvittas bl. a. mot barnbidrag och förmåner enligt lagen om allmän försäkring. Förslaget tillstyrks i vissa delar av *länsstyrelsen i Jämtlands län* och *Malmö kommun*. Förslaget avstyrks helt av *länsstyrelserna i Stockholms* och *Norrbottnens län*. *Socialstyrelsen* anser att möjligheten att kvitta vid felaktigt utbetalt bidragsförskott inte bör införas utan starka administrativa skäl. *Kommunförbundet* anser det principiellt tveksamt att införa möjlighet till kvittning av felaktigt utbetalt bidragsförskott. Särskilt tveksamt är förbundet beträffande kvittning mot allmänt barnbidrag eftersom detta skulle kunna medföra behov av socialhjälp. Förbundet anser också att kvittning bör ske med stor försiktighet vid krav mot den underhållsskyldige så att resultatet av kvittningen inte blir att den underhållsskyldige behöver annan hjälp av samhället. Liknande synpunkter framförs av *Finspångs* och *Kalmars kommuner*. Förslaget om kvittning mot barnbidrag möter invändning också från länsstyrelserna i *Malmöhus*, *Örebro* och *Jämtlands län* samt *Göteborgs* och *Borås kommuner*.

Riksrevisionsverket framhåller vikten av att personalfrågorna ägnas uppmärksamhet i det fortsatta förberedelsearbetet, så att beräknade förenklingar och kostnadsbesparingar till följd av utredningens förslag så långt möjligt kan realiseras.

Kommunförbundet anser att de kommunanställda som nu har arbetsuppgifter med bidragsförskotten bör ges valfrihet att om de så önskar följa med arbetsuppgifterna till försäkringskassan eller stanna hos kommunen med de andra arbetsuppgifter kommunen kan erbjuda. Vikten av en tillfredsställande lösning av personalfrågorna framhålls också av *länsstyrelsen i Norrbottens län* samt *Stockholms*, *Göteborgs*, *Malmö*, *Borås*, *Sundsvalls* och *Haninge kommuner*.

5 Föredraganden

5.1 Inledning

Bidragsförskott utgår till barn under 18 år som endast en av föräldrarna har vårdnaden om eller som står under vårdnad av annan än föräldrarna. Dessa barn garanteras ett generellt ekonomiskt bidrag, som i regel motsvarar 40 % av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Bidragsförskottssystemet är helt författningsreglerat och har flera anknytningspunkter till socialförsäkringen. Verksamheten regleras genom bestämmelser i lagen (1964:143) om bidragsförskott och en till lagen anslutande tillämpningskungörelse (1964:144).

Bidragsförskotten administreras av kommunerna. Beslut om bidragsförskott fattas av barnavårdsnämnden/sociala centralnämnden i den kommun

där vårdnadshavaren är mantalsskriven. Kommunerna ombesörjer utbetalningarna och uppbär de återbetalningar som görs av de underhållsskyldiga. Kommunernas rutiner vid handläggningen av verksamheten varierar väsentligt beroende på bl. a. om administrationen sker med hjälp av ADB-teknik eller inte.

I den mån ersättning för bidragsförskott inte har kunnat tas ut av den underhållsskyldige, bekostas bidragsförskotten till tre fjärdedelar av staten och till en fjärdedel av den kommun, vars barnvårdsnämnd har beviljat förskott.

Bidragsförskott utbetalades år 1974 för ca 200 000 barn, vilket motsvarar ca 10 % av antalet barn i bidragsberättigad ålder. Kostnaderna för utbetalda bidragsförskott uppgick år 1974 till 564 milj. kr. Från detta belopp avgår 182 milj. kr. som utgjorde återbetalning från underhållsskyldiga. Av nettokostnaden, ca 380 milj. kr. faller 285 milj. kr. på staten och 95 milj. kr. på kommunerna.

Familjepolitiska kommittén föreslog i betänkandet (SOU 1972:34) Familjestöd att administrationen av bidragsförskotten skulle föras över till försäkringskassorna så snart de administrativa förutsättningarna för en sådan lösning hade skapats. Kommitténs förslag togs emot positivt vid remissbehandlingen. Regeringen uppdrog år 1973 åt riks försäkringsverket och statskontoret att i anslutning till utredningsarbetet angående administrationen inom den allmänna försäkringen (RAFA-utredningen) närmare utreda de tekniska förutsättningarna för att föra över administrationen av bidragsförskotten till riks försäkringsverket och försäkringskassorna.

RAFA-utredningen har därefter lämnat förslag till en omläggning av administrationen och finansieringen av bidragsförskotten. Utredningens förslag har remissbehandlats och därvid fått ett i huvudsak positivt mottagande. Genom beslut i december 1974 har RAFA-utredningens förslag i fråga om finansieringsform för bidragsförskotten överlämnats till kommunalekonomiska utredningen (Fi 1971:08).

RAFA-utredningens förslag beträffande bidragsförskottens administration visar att det finns förutsättningar att föra över administrationen av bidragsförskottssystemet från kommunerna till riks försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Av utredningen framgår att administrationskostnaderna kan minskas och att man kan nå betydande administrativa fördelar och förbättringar från servicesynpunkt genom en sådan ändring i administrationen.

Svenska kommunförbundet har genom skrivelse i mars 1975 begärt att statsmakterna beslutar att administrationen av bidragsförskotten skall föras över till försäkringskassorna. Efter överläggningar mellan representanter för socialdepartementet och kommunförbundet har i september 1975 träffats en överenskommelse om förutsättningarna för en sådan överföring av administrationen från kommunerna till riks försäkringsverket och försäkringskassorna. Överföringen förutses kunna ske den 1 oktober 1977.

Som jag skall utveckla i det följande anser jag att administrationen av bidragsförskotten bör föras över från kommunerna till riks försäkringsverket och försäkringskassorna. Detta kräver bl. a. ändringar i bidragsförskottslagen. I detta sammanhang kommer jag också att ta upp vissa andra förslag till ändringar i lagreglerna för bidragsförskotten som föreslagits av RAFA-utredningen eller förts fram vid remissbehandlingen.

5.2 Ändrad administration på grundval av överenskommelsen

Den träffade överenskommelsen om ändrad administration av bidragsförskotten går ut på följande.

Administrationen av bidragsförskotten förs fr. o. m. den 1 oktober 1977 över från kommunerna till de allmänna försäkringskassorna. Överförandet avser också kravverksamheten för tidigare utbetalda bidragsförskott. Kommunerna svarar även efter omläggningen – i avvaktan på ett eventuellt ändrat ställningstagande på grundval av kommunalekonomiska utredningens förslag – för administrationskostnaderna samt 25 % av nettokostnaderna för utgående bidragsförskott. Kommunernas kostnadsandel erläggs efter omläggningen genom avräkning mot förskott på kommunalskattemedlen. För att täcka administrationskostnaderna efter omläggningen betalar kommunerna ersättning med 5 % av nettokostnaderna för utgående bidragsförskott fr. o. m. den 1 oktober 1977. Denna ersättning erläggs på samma sätt som kostnadsandelen. Statsbidrag för bidragsförskott avseende tiden före den 1 oktober 1977 utbetalas enligt nu gällande regler.

Det praktiska förberedelsearbetet för omläggningen görs i arbetsgrupper med representanter för bl. a. riks försäkringsverket, försäkringskassorna och kommunförbundet. Det förutsätts i överenskommelsen att försäkringskassorna undersöker möjligheterna att för sin verksamhet med bidragsförskotten anställa den personal som f. n. arbetar med denna verksamhet i kommunerna. Kommunerna tillhandahåller de uppgifter angående bidragsförskottsverksamheten före den 1 oktober 1977 som behövs för uppläggning av nytt ADB-system m. m.

Som jag redan antytt delar jag uppfattningen att administrationen av bidragsförskotten, som RAFA-utredningen har föreslagit och som har förutsatts i överenskommelsen, bör föras över från kommunerna till försäkringskassorna och riks försäkringsverket. Som förutsatts i överenskommelsen bör överflyttningen ske med verkan från den 1 oktober 1977. Därigenom får man den tid som behövs för olika förberedelser, bl. a. uppläggning av register och personalutbildning.

Det praktiska förberedelsearbetet för omläggningen har påbörjats av RAFA-utredningen i samarbete med en referensgrupp med representanter för bl. a. socialstyrelsen, riksskatteverket, riks försäkringsverket, försäkringskassorna och kommunerna. I enlighet med vad som har förutsatts i över-

enskommelsen bör försäkringskassorna i det fortsatta arbetet undersöka möjligheterna att för sin verksamhet med bidragsförskotten anställa den personal som för närvarande är sysselsatt i denna verksamhet i kommunen. I detta sammanhang vill jag i likhet med flera remissinstanser framhålla betydelsen av ett nära samarbete mellan försäkringskassorna och den kommunala socialvården vid handläggningen av bidragsförskottsfrågorna.

Jag återkommer i det följande och i specialmotiveringen till lagförslagen till de ändringar som bör göras i bidragsförskottslagen och AFL.

5.3 Ekonomiska konsekvenser

Överenskommelsen med kommunförbundet förutsätter att nuvarande fördelning av kostnaderna för bidragsförskotten mellan staten och kommunen i princip behålls oförändrad. Kommunerna skall således även efter omläggningen svara för administrationskostnaderna samt 25 % av nettokostnaderna för utgående bidragsförskott. Staten skall liksom nu svara för 75 % av nettokostnaderna för bidragsförskotten. Frågan om den framtida finansieringen av bidragsförskotten prövas av kommunalekonomiska utredningen.

Kassamässigt kommer omläggningen att övergångsvis innebära relativt stora förändringar i utgiftsbelastningen för staten resp. kommunerna. För närvarande svarar kommunerna löpande för hela kostnaden för utbetalda bidragsförskott. Statens kostnadsandel betalas ut efter rekvisition i efterskott omkring halvårsskiftet året efter bidragsåret. Enligt det nya systemet kommer hela kostnaden för utbetalda bidragsförskott att direkt belasta statsverket. Kommunernas kostnadsandel skall erläggas genom avräkning mot det förskott på kommunalskattemedel som varannan månad betalas ut till kommunerna. Avräkning under löpande år skall göras med preliminärt beräknade belopp varefter slutavräkning görs per kalenderår i efterskott.

Utbetalning av statens kostnadsandel för bidragsförskott avseende tiden före ändringen av administrationen skall ske enligt gällande regler. Genom omläggningen av administrationen kommer staten övergångsvis att belastas med dels löpande kostnader för utbetalda bidragsförskott och dels efterskottsutbetalning till kommunerna av statens kostnadsandel för bidragsförskott som utbetalats av kommunerna före omläggningen. Denna dubbelbelastning för staten – som motsvaras av minskade kostnader inom kommunernas bidragsförskottsverksamhet – kommer att inträffa huvudsakligen under budgetåret 1977/78 och kan beräknas uppgå till ca 250 milj. kr. för nämnda budgetår.

För att täcka administrationskostnaderna efter omläggningen skall kommunerna betala ersättning med 5 % på nettokostnaden för utgående bidragsförskott fr. o. m. den 1 oktober 1977. Denna ersättning skall erläggas genom avräkning på samma sätt som kommunernas kostnadsandel för bidragsförskotten. Ersättningen bör tillföras driftbudgetens inkomstsida.

5.4 Ändringar i bidragsförskottslagen m. m.

En ändrad administration av bidragsförskotten enligt vad jag har förordat leder till flera ändringar i bidragsförskottslagen och AFL. När det gäller fördelningen mellan försäkringskassorna inbördes av behörigheten att handlägga bidragsförskottsärenden talar som RAFA-utredningen har framhållit övervägande praktiska skäl för att regeln härom utformas i överensstämmelse med 4 kap. 1 § AFL, dvs. att beslut om förmånen skall fattas av den kassa hos vilken vårdnadshavaren är inskriven. En sådan regel gäller redan för de allmänna barnbidragen. Härigenom möjliggörs en integration av handläggningen av bidragsförskott och barnbidrag. Detta medför rationaliseringsvinster och fördelar i form av säkrare handläggning och förbättrade kontrollmöjligheter.

Åtgärder för indrivning av fordringar i anledning av utbetalt bidragsförskott bör av praktiska skäl handläggas av den försäkringskassa i vilken den underhållsskyldige är inskriven. Genom en sådan regel kommer samtliga krav beträffande en underhållsskyldig att handhas av samma kassa i de fall då den underhållsskyldige har flera barn med olika bosättningsort. Detta underlättar handläggningen och skapar enhetlighet vid bedömningen av vilka krav och åtgärder som bör vidtas.

Samtidigt som administrationen av förskotten flyttas över till de allmänna försäkringskassorna bör tillsynen över verksamheten föras över till riks-försäkringsverket. Riksförsäkringsverket bör också bli besvärmyndighet i frågor som gäller bidragsförskott. Liksom i fråga om de allmänna barnbidragen bör t. v. gälla att verkets beslut överklagas hos kammarrätt.

För närvarande utbetalas bidragsförskott i regel den sista i varje månad medan de allmänna barnbidragen normalt betalas ut omkring den 20 i månaderna januari, april, juli och oktober. RAFA-utredningen föreslår att utbetalningen av bidragsförskott sker den 20 i månaden före den som bidragsförskottet avser och att en samordning sker med utbetalningen av barnbidragen de månader som barnbidrag betalas ut. Som utredningen har framhållit kan man härigenom väsentligt minska administrationskostnaderna. Det är också till fördel för mottagaren att båda beloppen betalas ut samtidigt. Bidragsförskottets belopp måste då knytas till det basbelopp som gäller för utbetalningsmånaden. Jag ansluter mig till utredningens förslag som har lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. I lagen bör tas in ett bemyndigande för regeringen att meddela bestämmelser angående sättet och tiden för utbetalningen.

Utbetalningen av bidragsförskotten bör handhas av riksförsäkringsverket och ombesörjas genom dess ADB-anläggning i Sundsvall på samma sätt som redan gäller för bl. a. de allmänna barnbidragen.

Liksom flera remissinstanser är jag tveksam till RAFA-utredningens förslag att preliminärt beslut om bidragsförskott skall kunna meddelas på grundval enbart av ansökningen om bidragsförskott och således utan att den un-

derhållsskyldige har fått del av denna. Jag förordar därför oförändrade bestämmelser i detta avseende.

Familjepolitiska kommittén föreslog vid sin behandling av bidragsförskotten att regeln om moderns skyldighet att medverka för att få faderskapet fastställt skulle upphävas. RAFA-utredningen framhåller att ett slopande av regeln om moderns medverkan kan medföra vissa negativa konsekvenser. Riksdagens socialutskott har i det av riksdagen godkända betänkandet 1975:5 pekat på att ett slopande av nämnda regel kunde ge utrymme för möjligheter till missbruk. Enligt utskottet finns det dock anledning överväga att för rätten till bidragsförskott uppställa en spärregel med mera begränsad räckvidd än den nuvarande. Härigenom skulle fall av uppenbart missbruk av förmånen kunna hindras.

Jag föreslår att den nuvarande spärregelns räckvidd begränsas i enlighet med vad socialutskottet anför. Som förutsättning för beslut att bidragsförskott inte skall utgå bör det således krävas att modern uppenbarligen utan giltigt skäl vägrar att medverka. Motsvarande ändring bör göras i 4 § fjärde stycket som reglerar vårdnadshavares rätt till bidragsförskott utöver fastställt underhållsbidrag.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anförat har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

7 Specialmotivering till lagförslagen

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

2 §

Som framgår av den allmänna motiveringen har den i denna paragraf intagna spärregelns räckvidd begränsats genom ett tillägg. Som förutsättning för att bidragsförskott inte skall utgå har således uppställts krav på att vårdnadshavaren uppenbarligen utan giltigt skäl underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt. Genom den nya lydelsen får försäkringskassorna möjlighet att förhindra uppenbart missbruk av förmånen.

4 §

Ändringarna i paragrafens första och andra stycken är föranledda av att utbetalningen av bidragsförskotten skall ske i förskott den 20 i varje månad.

Detta kräver att bidragsförskottets belopp beräknas på grundval av basbeloppet enligt AFL för månaden före den som bidragsförskottet avser. Utbetalningen av bidragsförskotten kommer att samordnas med barnbidragen i månaderna januari, april, juli och oktober.

Ändringen i paragrafens fjärde stycke ansluter till vad som sagts i specialmotiveringen till 2 §.

5 §

Administrationen av bidragsförskotten flyttas över till riks försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna fr. o. m. utbetalningen av bidragsförskotten för oktober månad 1977.

I paragrafens andra stycke regleras fördelningen mellan försäkringskassorna inbördes av behörigheten att handlägga bidragsförskottsärenden. Bestämmelsen har kommenterats i den allmänna motiveringen. Alla beslut som gäller rätt till och utgivande av bidragsförskott skall således fattas av den kassa där barnets vårdnadshavare är eller skall vara inskriven. Beslut enligt 2 § d) och 4 § fjärde stycket bör fattas efter samråd med barnvårdsnämnd. När beslut om bidragsförskott fattats fortsätter det att gälla även om vårdnadshavaren blir inskriven i annan försäkringskassa. Denna försäkringskassa behöver således fatta nytt beslut endast då nya omständigheter i övrigt föranleder detta. Av 17 § framgår att åtgärder för indrivning vidtas av den kassa hos vilken den underhållsskyldige är eller skall vara inskriven, med rätt för sistnämnda kassa att enligt 18 § i vissa fall besluta om eftergift av återkrav.

6 §

Ändringen i paragrafens första stycke innebär att barnvårdsnämnd har möjlighet att göra ansökan om bidragsförskott i de fall då barnet är omhändertaget för samhällsvård.

7 §

Den underhållsskyldige skall i såväl meddelandet om ansökningen som beslutet få upplysning om stadgandena i 2 § a), b) och c). Beslutet om bidragsförskott skall alltid delges den underhållsskyldige. Har ansökningen inte bifallits eller bifallits endast till viss del skall beslutet delges såväl sökande som vårdnadshavare.

8 §

Regeln om avrundning av bidragsförskott i andra stycket har anpassats till vad som gäller för pensioner enligt AFL.

Då ett barn vårdas enligt lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda saknar omsorgsstyrelsen möjlighet att kräva bar-

nets föräldrar på kostnaderna för vården. I enlighet med socialstyrelsens remissyttrande över utredningens förslag på denna punkt bör bidragsförskott därför inte utgå i den angivna situationen. Förslaget föranleder ett tillägg i paragrafens fjärde stycke.

9 §

Bidragsförskottet skall enligt huvudregeln i denna paragraf betalas ut till vårdnadshavaren. Genom ändringen i paragrafens första stycke får försäkringskassan möjlighet att på begäran av vårdnadshavaren betala bidragsförskottet direkt till den som fostrar barnet i sådana fall då barnet inte vistas hos vårdnadshavaren.

Bidragsförskott för barn som är omhändertaget för samhällsvård bör som socialstyrelsen anfört under remissbehandlingen i princip betalas ut till det kommunala organ som svarar för kostnaderna för vården. Samma regler skall således gälla vare sig det omhändertagna barnet är placerat i enskilt hem, på barnhem eller på annan plats där barnavårdsnämnd har utgifter för barnet. Nämnden bör alltså få uppbära bidragsförskottet i samtliga dessa fall.

Ställningstagande till de av utredningen aktualiserade frågorna om utbetalning i vissa fall av bidragsförskott direkt till barnet samt om avräkning mot barnbidrag och andra förmåner bör anstå i avvaktan på familjelags-sakkunnigas utredningsarbete.

10 §

Paragrafen innehåller den grundläggande bestämmelsen om att bidragsförskott skall utges genom riks försäkringsverkets försorg. I paragrafen har tagits in ett särskilt bemyndigande för regeringen, eller myndighet som regeringen utser, att meddela närmare bestämmelser beträffande sättet och tiden för utbetalningen.

11 §

Ändringarna i denna paragraf är uteslutande följdändringar till tidigare berörda ändringar.

12 §

I enlighet med de författningsförslag som RAFA-utredningen utarbetat bör lagtexten inte innehålla sådana detaljbestämmelser som kan medföra återkommande ändringsbehov. Denna paragraf har därför formulerats som ett allmänt stadgande, vars innebörd är att vårdnadshavare, förmyndare och den som annars uppbär bidragsförskott är skyldiga att omgående anmäla sådana omständigheter som kan påverka rätten till och storleken av bidragsförskottet. Närmare anvisningar om innebörden av denna skyldighet ges i administrativ ordning.

13–14 §§

Ändringarna i dessa paragrafer är uteslutande följdändringar.

15–16 §§

Sedan beslut om bidragsförskott fattats inträder den försäkringskassa hos vilken den underhållsskyldige är eller skall vara inskriven i barnets rätt gentemot den underhållsskyldige. Denne skall således erlägga betalning direkt till den kassa där han själv är inskriven. Avräkningen sker på datamaskinell väg. Även övriga mellanhavanden med den underhållsskyldige handläggs av denna försäkringskassa.

I de fall den underhållsskyldige inte är inskriven i någon försäkringskassa – t. ex. om han bor utomlands eller är upptagen som obefintlig – inträder Stockholms läns allmänna försäkringskassa i barnets rätt.

17 §

Den försäkringskassa som avses i 15 § skall enligt bestämmelserna i denna paragraf vidta de åtgärder som kan bli erforderliga i fråga om krav eller annan indrivning.

18 §

Ändringen av denna paragraf ansluter till föregående paragrafer och innebär att den försäkringskassa som där avses ges befogenhet att besluta i fråga om eftergift av återkravet. Härigenom uppnås en samordnad bedömning av frågor om eftergift.

20 §

I denna paragraf har i enlighet med överenskommelsen intagits bestämmelser om att kommunerna till statsverket skall erlägga 25 % av netto-kostnaderna för bidragsförskotten samt 5 % av dessa kostnader som ersättning för handhavandet av bidragsförskottsverksamheten.

20 a §

Kommuns kostnadsandel skall erläggas genom avräkning mot förskott på kommunalskattemedlen. Bestämmelsen härom har utformats efter mönster av bestämmelsen i 16 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Avräkningen skall ske under löpande år och följaktligen med preliminärt beräknade belopp. Det bör ankomma på riksförsäkringsverket att fastställa dessa preliminära belopp. Slutlig avräkning sker under följande kalenderår.

Av övergångsbestämmelsen punkt 4 framgår att avräkning första gången skall göras på de kommunalskattemedel som utbetalas i september 1977. Denna avräkning skall tillsammans med avräkning i november samma år

avse de preliminära belopp som kommunerna skall erlägga för bidragsförskottverksamheten under oktober–december 1977.

21 §

Riksförsäkringsverket får vid övertagandet av administrationen – på samma sätt som gäller den allmänna försäkringen och barnbidragen – tillsynen över de allmänna försäkringskassornas handläggning av bidragsförskottsärenden. Motsvarande stadganden återfinns i 18 kap. 2 § AFL och 14 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

22 §

Riksförsäkringsverket blir också besvärinstans i ärenden rörande bidragsförskott och får möjlighet att ta upp ärenden till prövning utan att besvär har anförts över ett beslut. Verkets beslut kan enligt denna paragraf överklagas hos kammarrätt.

25 §

Paragrafen föreslås upphävd som överflödigt med hänsyn till regeringens behörighet enligt den nya regeringsformen att meddela föreskrifter om verkställighet av lag.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna

Enligt överenskommelsen skall den nya ordningen börja tillämpas för bidragsförskotten som belöper på oktober månad 1977. Dessa betalas ut under september månad 1977. Den nya lagen bör därför träda i kraft den 1 september 1977. Då övertar försäkringskassorna löpande bidragsförskottsärenden från barnavårdsnämnderna och förskotten fortsätter att utgå utan ny ansökan. Ansökningar om bidragsförskott i nya fall skall efter ikraftträdandet inges till försäkringskassa. I de nya fallen kan även komma i fråga utbetalning av retroaktivt bidragsförskott.

Vad här har sagts har sin motsvarighet när det gäller förhållandet till den underhållsskyldige. Underhållsbidraget skall i fortsättningen betalas in till försäkringskassan. Enligt särskild bestämmelse blir försäkringskassan behörig att också driva in barnavårdsnämnds fordran hos den underhållsskyldige för tid före ikraftträdandet resp. att besluta om eftergift av sådan fordran.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

17 kap. 4 §

Barnpension från folkpensioneringen samordnas med bidragsförskott enligt avräkningsregler i 8 kap. 6 § AFL och 4 § andra stycket bidragsför-

skottslagen.

Det nya andra stycket i denna paragraf innebär att försäkringskassan vid utbetalning av barnpension, som avser tid för vilken bidragsförskott redan har utgetts, skall korrigera det utbetalda bidragsförskottet genom ett avdrag på barnpensionen. Vid utbetalningen av bidragsförskottet har nämligen samordningsregeln i 4 § andra stycket bidragsförskottslagen i allmänhet inte kunnat beaktas.

8 Hemställan

Med hänvisning till vad jag sålunda har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
2. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Överenskommelse om ändrad administration av bidragsförskott

Efter överläggningar mellan representanter för socialdepartementet och Svenska kommunförbundet har överenskommelse träffats beträffande administrationen av bidragsförskott enligt lagen 1964:143.

1. Administrationen av bidragsförskotten förs över från kommunerna till de allmänna försäkringskassorna. Detta beräknas ske fr. o. m. den 1 oktober 1977 (inkl. kravverksamheten för tidigare utbetalda bidragsförskott).

Kommunerna svarar även efter omläggningen – i avvaktan på ett ev. ändrat ställningstagande på grundval av kommunalekonomiska utredningens förslag – för administrationskostnaderna samt 25 % av nettokostnaderna för utgående bidragsförskott.

2. Kommunernas kostnadsandel erläggs efter omläggningen genom avräkning mot förskott på kommunalskattemedlen. Avräkning görs under löpande år med preliminärt beräknat belopp. Slutavräkning görs per kalenderår på grundval av faktiskt utbetalda bidragsförskott för invånare i resp. kommun minskat med influtna underhållsbidrag.

3. För att täcka administrationskostnaderna efter omläggningen betalar kommunerna ersättning med 5 % på nettokostnaderna för utgående bidragsförskott fr. o. m. den 1 oktober 1977. Ersättningen erläggs på samma sätt som anges under punkt 2.

4. Statsbidrag för bidragsförskott avseende tiden före den 1 oktober 1977 utbetalas enligt nu gällande regler.

5. Proposition med förslag till de lagändringar som behövs för omläggning av administrationen m. m. utarbetas inom socialdepartementet och förutsätts kunna läggas fram till riksdagen under våren 1976.

Det praktiska förberedelsearbetet för omläggningen görs i arbetsgrupper med representanter för bl. a. riks försäkringsverket, försäkringskassorna och kommunförbundet. Det förutsätts att försäkringskassorna undersöker möjligheterna att för sin verksamhet med bidragsförskotten anställa den personal som f. n. arbetar med denna verksamhet i kommunerna. Kommunerna tillhandahåller de uppgifter angående bidragsförskottsverksamheten före den 1 oktober 1977 som behövs för uppläggning av nytt ADB-system m. m.

Göte Fridh

Sven Järdler

Gustav Jönsson

K. G. Larsson

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
1. Förslag till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott	2
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	16
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde 1976-01-29	17
1. Inledning.....	17
2. Gällande bestämmelser.....	18
3. RAFA-utredningens förslag.....	20
4. Remissyttranden.....	23
5. Föredraganden	26
5.1 Inledning.....	26
5.2 Ändrad administration på grundval av överenskommelsen	28
5.3 Ekonomiska konsekvenser	29
5.4 Ändringar i bidragsförskottslagen m. m.	30
6. Upprättade lagförslag	31
7. Specialmotivering till lagförslagen	31
7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidrags- förskott	31
7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	35
8. Hemställan	36
9. Beslut.....	36
Bilaga.....	37